

Kako sušiti sadje, da je lepo in dobro.

Če je gospodar še tako dobro odbral sadje, ki ga hoče sušiti, in ima še tako dobro sušilnico, ne bode si nasušil niti za dom niti za prodaj lepega in dobrega blaga, ako se pri sušenju ne ravna tako, kakor nas podučuje slavni sadjerejec Lukas. On pa nas uči tako-le:

Kar se tiče toplote v sušilnici (pajštvi) ali peči, treba je delati razloček med sadjem s peškami (kakor so jabelka in hruške) in pa med sadjem s košicami (kakor so češplje ali slive, češnje in breskve).

Sadje s peškami potrebuje iz začetka prav vroče peči (kakor se kruh peče ali 60 do 80 stopinj gorkote po Romirjevem gorkomeru), počasi pa naj toplota odjenjuje do polovice poprejšnje (na 45 do 50 stopinj ali kakor je peč, kedar se kruh vèn vzame). Sadje, katero se v svojem soparu čeravno le malo časa pokuha, se bolje suši in je sladkeje in okusniše, pa se tudi bolje kuhati dá kakor uno, ki se ni pokuhalo v svojem soparu. Kakor hitro zapaziš, da se je sadje izkuhalo, in to se spozná po tem, ako ga lahko s slamnato bilko prebodeš, tedaj je čas, sušiti sadje v manjši gorkoti. Zatega voljo je dobro, ako sta dva prostora pripravljena za sušilo: eden zelo vroč, drugi manj.

Sadje s košicami naj se pa nasproti unemu suši iz začetka v manj vroči peči, da sok ne izteče; kakor hitro pa so se luknjice pri receljnih osušile, naj se pa pridaja več toplote.

Če se sadje prepočasi suši ali če se suši v pre-malo topli peči, bode kislo. Kdor je jabelčne krlje posušil le na sapi (zraku), naj jih dene malo časa tudi v peč: veliko sladkeji bodo.

Nobeno sadje naj se pri sušilu v peči počasi ne shladí; če se počasi v peči razhladí, ni ne lepo ne svetlo. Da se nekatero suho sadje prelepo sveti, izvira odtod, da je prav vroče prišlo iz peči in se je zunaj na zraku hitro shladilo.

Če se sadje večkrat v peč dene in potem vselej hitro shladí, bode tudi sladkeje.

Sadje, ki ga posušiti hočeš, naj je s peškami ali košicami, celo ali na krlje zrezano, naj na lesah v sušilnici nikdar na kupu ne leži, ampak naj je vselej eno zraven drugega lepo razpoloženo.

Češplje ali slive, češnje, višnje in drobne neolupljene hruške položi, če le moreš na lese vselej tako, da z receljni kviško stojé.

Prezelo posušeno sadje je žilavo in se ne skuha rado mehko; vselej pa se je varovati, da se pri sušenju ne sožgè in da po dimu ne diši; tako sadje je malo obrajtano in se prodá le takim ljudém, kateri ne vedó, kakošno mora suho sadje biti!*)

Iz vsega sadja s košicami, kedar je na pol suho, se dajo košice labko izpraviti, če se malo stisne, in potem je tako sadje več vredno.

Sapa (ljuft) v sušilnicah mora suha biti, ne pa po mokrem soparu vlažna; paziti je tedaj dobro na to, da le topla suha sapa je v pajštvi in se vlaga odpravi, kar se lahko zgodí s tem, da se napravijo duški, ki se odpró in zapró, ali pa take ceví, katere odpeljujejo sopare.

Posušeno sadje mora nekoliko dni še na sapi (solncu) ležati, da se do dobrega osuši.

Da je sadje popolnoma posušeno, spozná se iz tega, da ne kapljice več ne moreš iztisniti iz preklane suhe češplje, hruške itd.

*) Naj bi pomnili to posebno naši gospodarji, da dim suhim češpljam ali slivam jemlje ceno.

Subega sadja nikoli ne smeš še toplega zložiti (zapokati) ali v zadelano tružico djati.

Ako suho sadje plesnije ali če črviči žugajo se v njem zarediti, deni ga brž v srednjo toploto, to je, v peč, ko se je kruh po peki iz nje vzel, in posuši še enkrat ga.

V suhих zračnih krajih, tudi v zabojih (kištah), če je pokrov prevrtan, in v žakljih, če na sapi visijo, se suho sadje ohrani 6 do 10 let dobro.

Gospodarske novice.

* *Krvavo uš*, grozno škodljivko sadnega drevja, imajo zdaj tudi na Predarlskem (Vorarlberg). Prikazala se je v treh občinah Feldkirch, Tisis in Rankweil. Drevesa, na katerih so zapazili krvavo uš, so dobili iz Stuttgarta od trgovca Binderja. Došel je vsem gospodarjem omenjenih, pa tudi sosednih občin ukaz, naj n-tanko preiščejo vsa svoja sadna drevesa, in če pridejo na sled tej škodljivki, da nemudoma vse storijo, kar je treba za pokončanje te uši. „Novice“ so krvavo uš popisale v 3. in 29. listu 1875. leta.

Narodno-gospodarske stvari.

Grof Andrassy in pa Turške železnice.

Spisal Fr. Potočnik.

(Konec.)

Tako tedaj je prišlo, da med Novim in Banjoluško že izdelana železnica nima nobenega priklepa, in je tako rekoč brez pravega začetka in brez konca.

Ko je bila po Magjarskih pretvezah črta Novi-Mitrovici odbita, je Avstrijski internuncij grof Zichy v Carigradu od grofa Andrassyja nagloma dobil povelje, ves svoj trud obrniti na to, da Turčija z Avstrijo novo pogodbo v ta namen sklene, da namesti črte Mitrovici-Sarajevo Novi se druga črta in sicer črta Sofia-Niš-Beligrad dovrši. Očividno je pa, da ta črta naravnost proti Budapešti kaže.

1875. leta se je baron Hirš z nekim ravnateljem Dunajske bankine družbe (Wiener Bankverein) mahoma zopet v Carigradu s predlogom prikazal, da hoče to novo idejo, to novo črto Sofia-Niš-Beligrad dovršiti, in še več: baron Hirš je rekel, da, če se njemu to delo, in sicer za 180.000 frankov za kilometer izroči, on od svoje tirjatve 25 milijonov odstopi. Koliko neki je jud Hirš za ta izrek novcev v svoj žep vtaknil? In res! že 30. dne septembra 1875. se je med Avstrijo in Turčijo nova pogodba, in sicer za izdelovanje nove črte Sofia-Niš-Beligrad sklenila. Turčija se je zavezala do konca maja 1879. leta 150 kilometrov dolgo črto Sofia-Niš dovršiti, in čeravno se Avstrija in Turčija s Srbijo zavoljo črte Niš-Beligrad, 240 kilometrov, niste pogodile, je vendar internuncij Zichy povelje dobil z vso odločnostjo na to delati, da Srbija dovršenju te nove črte ne nasprotuje, kar je bilo tem lože, ker je ta črta gotovo tudi v interesu Srbije.

Tako je tedaj Magjarska politika, kakor do zdaj povsod, tudi pri železnicah zoper vse Avstrijske interese zmôgla. Magjar Andrassy pa ima zmirom in zmirom „interese naše monarhije“ na jeziku!

Na škodo vsem zahodnim deželam Avstrije, na škodo Dunaja in tudi na škodo nam Kranjcem, da! na škodo vse zahodne in centralne Evrope, je po takem pot iz Budapešta do Carigrada in Soluna zagotovljena. Magjarska sebičnost je Bosniško črto Novi-Sarajevo-

Solun ubranila; ona je vse Cislajtanske dežele iz zveze z Levanto izključila.

Al vsegamogočni Bog za to skrbi, da drevesa ne rastejo do nebes. Na to stavimo svoj up. Niti Turčija niti njih prijatelji nimajo za svoje idealne, to je, za Ogerske železnice, potrebnih noycev, zato mislimo, da bode še dosti Save poteklo v Črno morje, predno se bode pogodba 1875. leta dovršila. — Upajmo, da vendar državni zbor ne bode denarjev priyolil za Ogerske železnice. Ogri in Turki pa so v denarnih zadevah popolnem in tako bankrot, da se na svetu ne bode živa duša našla, katera bi jim kaj posodila.

Šolske stvari.

Učiteljski zbori v Ljubljani.

(Konec.)

Zdaj je sledila vrlo dobra obravnava gosp. Fr. Praprotnika „o odgoji dobrih državljanov“. Mislimo, da bo „Učit. Tovariš“ bolj natančno to popisal. Spisi tako jedernatega obsega zaslužijo, da se obelodanijo popolno. — Pred sklepom omeni še gosp. blagajnik Iv. Tomšič, da je sicer še mnogo zastalih letnih doneskov iztirjati, a on vendar svetuje, naj se zaostanki izbrišejo, o novem letu 1879. pa naj se napravi čisto nova vpisninska knjiga, v katero se bodo vpisali dose-danji zvesti udje, ter povabili se po slovenskih časnikih k pristopu tudi novi. Zbor temu enoglasno pritr-di. Tudi „Novice“ to odobrujejo. Mnogokrat zastareli dolg ude k izstopu iz kakega društva le zato zapelje, ker bi morali preveč doplačevati. Upamo pa, da oglasilo se bo z novim letom k „slovenskemu učit. društvu“ vendar mnogo novih udov, ker tega nikakor ne moremo misliti, da bi bila otrpnjenost naših učiteljev tolika postala, da bi narodno društvo, ki zahteva le en ubožen goldinar letne plače, zamreti pustili. Naj bi se tega društva oklenili pa tudi zlasti mladi častiti gospodje duhovniki, ki nikakor ne morejo reči, da niso učitelji našega naroda. Prepričani smo namreč, da taka šola, kjer delujeta duhovni in svetovni učenik vzajemno, mora biti dobra in je ne more zadeti obtožba, da je „malo vredna“, kar modèrni liberalci trobijo po svetu. Naj teh besedi ne prezre nihče, ki ima kaj resnično pravega narodskega čutja v sebi. Mislimo pa tudi, da bi gosp. blagajnik že zdaj rad letne doneske za prihodnje leto sprejel, toraj: na delo, dokler je stvar topla!

K sklepu je bila volitev odbora, in so bili voljeni gospodje: Govekar Fr., Kuhar Bl., Močnik M., Tomšič Ivan, Praprotnik Andr., Stegnar Fel., Lapajne Iv., Čenčič Jern. in Borštnik Janez. Gosp. Govekar izvoljen je bil vnovič za prvosednika, g. Kuhar za podpredsednika, g. Močnik za tajnika in g. Tomšič Iv. za blagajnika. — S tem je bilo zborovanje „slov. učiteljskega društva“ skončano.

Zadnje zborovalo je društvo „Narodna šola“. Kakor znano, ima ono blagi namen, podpirati našo revno šolsko mladino s potrebnim šolskim orodjem. Za doneske, ki jih namreč vkladajo dobrotniki, učitelji in ljudske šole, kupuje se šolsko orodje „na debelo“ (en gros), in razdaja se potem po primeri vplačanja šolam za njihove siromašne otroke, se ve, da brez dobička, ker se na pr. za vplačani 1 gold. dobi blaga za 2 do 3 gold. vrednega. 13 vrst učnega blaga, čez 13.000 zvezkov in komadov razne šolske robe nakupilo in razdalo se je v preteklem šolskem letu. Iz tega števila se

vidi, koliko otročjih srčic je bilo oveseljenih z raznimi darilci. Prihodkov je imelo društvo v preteklem šolskem letu (od 27. sept. 1877. do 26. sept. 1878.) 657 gl. 93 kr. Vplačalo je 61 ljudskih šol in 34 učiteljev veče in manjše doneske; največja dobrotnica bila je društvu sl. Ljubljanska hranilnica, ki mu je darovala 100 gold. Dr. vitez Močnik, nekdanji viši nadzornik naših ljudskih šol, se naših revnih otrók tudi še vedno milosrčno spominja, ter je poslal po svoji lepi in hvalevredni navadi zopet za to leto 10 gl. — Omeniti moramo dalje tudi še znanostnih predavanj v Ljubljanski čitalnici po velespoštovanih gospodih dr. Karolu Bleiweisu, dr. Zarniku in Križmanu, kar je dalo čistega doneska 63 gold. 63 kr. Neimenovani dobrotniki darovali so 10 gl. itd. — Stroškov je imelo društvo za nakupovanje raznega šolskega blaga 547 gl. 38 kr., toraj je ostalo za prihodnje šolsko leto gotovine 110 gold. 55 kr. in nekaj šolskega blaga. Največe priznanje gre gosp. prvosedniku, tajniku in blagajniku tega društva. Človek res ne vé, bi li občudoval nad tema gg. odbornikoma bolj njuni neumorni trud in nikoli počivajočo nesebično delavnost, ali pa njuni značaj. Zbrani udje so enoglasno izrekli priznanje in zahvalo imenovanima gospodoma odbornikoma za njuno marljivo skrb in delavnost, in izid volitve novega odbora glasil se je: prvosednik gosp. Stegnar, podpredsednik gosp. A. Praprotnik, blagajnik in tajnik gosp. Močnik; odborniki pa gospodje: Tomšič, Borštnik, Govekar, Papler, Stanonik in France Praprotnik.

Omenjeno naj bo tu še to, da je bil kmalu o pričetku zborovanj dospel iz Štajarskega Ljutomera telegram vrlih gg. učiteljev Lapajmeta in Kryl-a, pozdravljaje zbrane tovariše ter želeč jim pri delovanju dober vspeh.

Gledé društva „Narodna šola“ naj dostavijo „Novice“ tudi še kratko opazko. Res je, da menda nobena doba v zgodovini ni doživela tacihi časov, o katerih bi se bila tako pogostno čula beseda: „dajte, dajte!“ kakor naše dni. Če kedaj, zdaj bi si človek res s samimi milodari lahko kupil in zaslužil nebesa. Vendar pa si ne moremo kaj, da ne bi adresirali na one, katere je Bog blagoslovil s časnim blagom, mile prošnje: ozrite se na našo na blagu revno, pa na duhu jako zmožno mladino, ki bi se rada učila, pa jej manjka pripomočkov; vsaj društvo „Narodna šola“ tudi najmanjši darek z hvaležnim srcem sprejme.

Popoldan ob 1. uri zbrali so se gospodje učitelji v Virantovi gostilni k skupnemu obedu. Kakor so se odlikovali poprej pri zborovanju kot izurjeni parlamentarci, tako videti se je moglo zdaj nad njimi, da obsega vse vez iskrenega prijateljstva. Neka pesem neumrljivega knezeškofa Slomškega poprašuje: „preljubo veselje, oj kje si domá?“ — odgovoriti bi se moglo na to: „26. septembra pridružilo se je bilo za čas obeda v Ljubljani zborajočim učiteljem“. Prijateljsko dobrovoljstvo s srčno veselostjo sijalo je vsem nazočim raz obrazov; napitnic, resnobnih, pa tudi šaljivih je bilo obilo. Po skončanem obedu poslovali so se drug od družega, da se povrnejo na bližnja in daljna domovja k spolnovanju svojih dolžnosti. Naj poštene možake, katerim je načelo zlati izrek slavnega pesnika Schillerja: „an das Vaterland, das theuere, schliess dich an“, podpira Božja pomoč, in naj jih čez leto in dan srečna ura zopet zjedini v prijateljsko združenje, pa jim pridruži še katererega „zgubljenega sina“!